

اتحادیه اروپا و مسأله عضویت ترکیه

بیش از چهل سال از درخواست ترکیه برای عضویت در اتحادیه اروپا می‌گذرد. علیرغم آن که ترکیه در ناتو و اتحادیه گمرکی اروپا عضویت دارد هنوز نتوانسته شرایطی را که اتحادیه اروپا برای پذیرش عضویتش معین کرده برآورده نماید. در اجلاس اخیر مورخ ۲۵ آبان ۱۳۷۹، پارلمان اروپا در قطعنامه‌ای از دولت و پارلمان ترکیه دعوت کرد تا قتل عام سال ۱۹۱۵ ارمنه را به عنوان یک نسل‌کشی پذیرفته و بدین ترتیب در کنار تلاش‌هایش در تحقق اصول حقوق بشر در مسائل روز، از لحاظ تاریخی نیز چنین کند. همچنین از ترکیه خواسته شد که نیروهایش را از قبرس خارج نماید.^۱ علاوه بر این در مبحث پیش‌شرط برای عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا یک مورد دیگر بر مصوبات اتحادیه اروپا اضافه شد: اتحادیه اروپا از ترکیه خواست برای پیوستن به این اتحادیه تا پایان سال ۲۰۰۱ میلادی از طریق مشارکت فعال در مذاکرات وحدت رهبران دو جامعه جزیره قبرس که زیر نظر دبیر کل سازمان ملل متحد جریان دارد، مسأله قبرس را حل کند.^۲ مسایل حقوق بشر و رعایت حقوق اقلیت‌ها به ویژه کردها، بهبود ساختارهای ضعیف اقتصادی از شروط قبلی اتحادیه بوده است و اضافه شدن یک شرط

آمریکایی در تعدیل سیاست این کشور در مقابل اسرائیل و جلوگیری از زیاده‌طلبی این رژیم، بکوشند تا به عنوان یک داور مرضی‌الطرفین شناخته شوند، ممکن است بتوانند هم اعتماد فلسطینی‌ها جلب کنند و هم کشورهای عرب منطقه را به روند صلح بازگردانند.

در این صورت شاید عرفات نیز بتواند از موضع یک قدرتمند گروه‌های مختلف فلسطینی را به آرامش دعوت کند. آنگاه شاید با از سر گرفته شدن مذاکرات بعد از حدود ۵۰ سال درگیری شاهد صلحی -هرچند نه خیلی عادلانه ولسی آرامش‌بخش- در منطقه باشیم.

سهراب ناصرمنستوفی

پشتو ۲۱۱

- ۱- از این جمله می‌توان آزادی رهبران حماس از زندان‌های تشکیلات خودگردان و نامه‌های سرگشاده هانا عسراوی به کلینتون نام برد.
- ۲- رأی بالای شهرک‌نشینان مناطق اشغالی بعد از ۱۹۶۷ به حزب لیکود مشخص کرد نه تنها در این مناطق تنش میان دو قوم بسیار بیشتر است، بلکه این شهرک‌نشینان به سختی حاضر به ترک مسکن فعلی هستند.
- ۳- دولت اسرائیل برای دریافت کمک مالی از آمریکا و یهودیان خارج از اسرائیل نیاز به ناامن نشان دادن اسرائیل دارد. در این رابطه رجوع کنید به فرزین آرام، "انتخابات اسرائیل و سرنوشت قوم برگزیده" گفتگو، شماره ۱۳، پاییز ۷۵، صص ۷۷-۷۳.
- ۴- نمایندگان این دو حزب در کنست چندین بار به این مسأله اعتراض کردند. البته نمایندگان عرب نیز بارها و بارها به این حرکت یهودی‌های افراطی اعتراض کردند که در چند مورد با برخورد -شین‌بت- سازمان امنیت داخلی اسرائیل- مواجه شدند.

دیگر گروهی از ترک‌ها را به شدت متأثر کرد. ظاهراً دو گروه ذی‌نفوذ، یکی اسلام‌گرایان و دیگری ملی‌گرایان افراطی و ژنرال‌های ارتش مواضع انعطاف‌ناپذیری در این باره اتخاذ کرده‌اند.

لطفی‌اسن‌گول معاون حزب اسلام‌گرای فضیلت می‌گوید: اتحادیه اروپا به ناحق حضور سربازان ترک در جزیره قبرس را به عنوان اقدامی اشغال‌گرانه ارزیابی کرده و چنین ادعایی اقدامی خصمانه علیه ترکیه و خطایی نابخشودنی است. علاوه بر این وی اظهار داشت که ادعای اتحادیه اروپا در مورد قتل عام ارامنه از سوی ترک‌ها در دوران عثمانی قابل قبول نیست.^۲ ملی‌گرایان افراطی و ژنرال‌های ارتش نه تنها این دو تقاضای

پارلمان اروپا را به شدت رد کردند بلکه حتی در مورد رعایت حقوق بشر و حقوق اقلیت‌ها نیز حاضر به هیچ‌گونه انعطاف نیستند. به گفته عبدالخالق‌چای وزیر مشاور ترکیه در امور آسیای میانه که عضو حزب حرکت ملی است، حتی پیشنهاد تأسیس شبکه‌های رادیو تلویزیونی به زبان کردی نیز خیانت است. ژنرال اصلان‌گونر دبیر کل ستاد فرماندهی ارتش ترکیه نیز در تشریح نقطه نظرات نظامیان گفت که ارتش، مخالف عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا نیست ولی حاضر هم نیست بدون قید و شرط کلیه خواست‌های اروپا را بپذیرد.^۴

ولی با این حال دو طیف عمده یکی تکنوکرات‌ها و دیگری مسئولین دولتی که اکثراً

از اعضای احزاب راه راست و مام میهن هستند سعی دارند خواسته‌های اتحادیه اروپا را برآورده کرده و علیرغم مخالفت دو گروه ذکر شده گام‌هایی در این جهت بردارند.

آتاساگون رئیس سازمان امنیت ترکیه (میت) در سخنانی خواستار تجدید نظر حکومت ترکیه در برخورد با اسلام‌گراها و کردها شد و همچنین وی از تأسیس شبکه رادیو تلویزیونی به زبان کردی حمایت کرد البته، نظامیان بلافاصله به این اظهارات آتاساگون واکنش نشان داده و پیام دادند که در مورد کردها با او هم عقیده نیستند.^۵

مسعود ییلماز نیز از تأسیس شبکه رادیو تلویزیونی کردی حمایت کرده بود که او هم با واکنش افراطیان و نظامیان مواجه شد. ولی این بار طیف دیگر گونه‌خواه از گستردگی و نفوذ بیشتری برخوردار است: "ماهر کانپاک کارشناس سابق سازمان اطلاعات ترکیه -میت- در سخنانی در دفاع از تحولات و تغییرات اخیر ترکیه، ایجاد تغییرات اساسی در ساختار سیاسی و اقتصادی کشور را گریزناپذیر خواند. وی گفت ترکیه حتی به قیمت از دست دادن بخشی از هویت تاریخی و ارزش‌های ملی خود باید دست به چنین تغییراتی بزند."^۶

در مقابل این دو گروه، اسلام‌گرایان قرار دارند و متحدان سیاسی آن‌ها در میان

ملی‌گرایان افراطی و نظامیان. اگر چه اسلام‌گرایان بیشتر به شریک نظر دارند و از بسیاری جهات با دو گروه فوق‌الذکر در تعارض می‌باشند ولی آن‌ها در یک نکته اتفاق نظر دارند: انعطاف‌ناپذیری در قبال درخواست‌های اتحادیه اروپا.

به نظر می‌رسد علیرغم این تنش‌های گاه به گاه در رابطه با اتحادیه اروپا، ترکیه برای عضویت در اتحادیه اروپا عزم و اراده قاطعی دارد و به رغم تأکید اتحادیه اروپا بر مواردی چون موازین متعارف حقوق بشر و پاره‌ای ملاحظات اقتصادی دیگر، حصول به یک چنین وحدتی غیر قابل دسترس به نظر نمی‌آید.

در حالی که این تحولات در همسایگی ما رخ می‌دهد در نحوه برخورد مطبوعات کشور به این مسأله نکاتی به چشم می‌خورد که چندان رسا و روشن نیست؛ گویی در این تعامل و داد و ستد تنها کشوری مظلوم و ستم‌دیده در یک سوی معادله قرار دارد و یک اروپای زیاده‌طلب در آن سوی.

به عنوان مثال مفسر روزنامه *ایرار* در یادداشت خود تحت عنوان "اتحادیه اروپا، گام‌های نامطمئن" می‌نویسد: "اتحادیه اروپا راه را برای عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا با نبش قبر ارمنیان و بهانه‌های حقوق بشر دشوار می‌کند..."^۷ چارچوب اصلی یک چنین

روشنی در این زمینه ارائه دهند. هنوز نمی‌دانیم ترکیه‌ای که عضو اتحادیه اروپا باشد به نفع ایرانست یا ترکیه‌ای که نگاهش به شرق باشد؟

رضا آذری‌شهرضایی

- ۱- اطلاعات، ۲۶ آبان ۱۳۷۹.
- ۲- همان.
- ۳- حیات نو، ۹ آذر ۱۳۷۹.
- ۴- همان.
- ۵- خراسان، ۱۲ آذر ۱۳۷۹.
- ۶- ایبرار، ۵ آذر ۱۳۷۹.
- ۷- ایبرار، ۷ آذر ۱۳۷۹.

گزارش‌ها و تحلیل‌های نظامی

از نگاهی دیگر

اگر روزنامهٔ مریخ را که در سال ۱۲۹۶ قمری (مطابق با ۱۸۷۸ میلادی) با هدف نشر "وقایع رسمیه نظامی عساکر دولت علیّه ایران" و "بعضی فصول مرتبطه با انتشار علوم متداوله در فرنگستان" و همچنین هم‌زمان با آن روزنامهٔ رقیب نظامی را، نخستین تلاش ایرانیان در آشنایی بیشتر عموم با دانش نظام در نظر بگیریم، به روشنی می‌توان دریافت که این تلاش تا مدت‌ها نتوانست وجه مستمر و پایداری بیابد و هنگامی هم که حدود نیم‌قرن بعد با تأسیس ارتش نوین ایران در سال‌های نخست دههٔ ۱۳۰۰ شمسی به چنین توانایی‌ای دست یافت، تلقی تشکیلات حاکم از نوع

برداشت‌هایی نیز غالباً بر آن است که چون ترکیه مسلمان است در این رابطه مورد تحقیر قرار گرفته و اروپا چون مسیحی یا قوی‌تر هست به درخواست‌های ترکیه واقعی نمی‌نهد. این نوع چارچوب تحلیلی راه را برای هر گونه دید واقع‌بینانه بسته و باعث می‌شود که نتوان از واقع امر برداشت درستی به دست آورد. کشته شدن بیش از یک میلیون نفر ارمنی ساکن شمال شرق ترکیه در جنگ اول جهانی که باعث مهاجرت باقی‌ماندهٔ ارمنی‌های آن منطقه شد را نمی‌توان به عنوان "نبش قبر" به شمار آورد. همچنین سال‌های متمادی نقض کردن ابتدایی‌ترین حقوق میلیون‌ها کرد را نادیده گرفت و از آن‌ها به عنوان "ترک‌های کوهستانی" یاد کرد، مطالبی نیست که از آن بتوان به عنوان "بهبادهای حقوق بشر" یاد کرد و از همه مهم‌تر حضور پر قدرت نظامیان در شکل‌دهی رفتارهای حکومت ترکیه نکاتی نیست که از دید جهانیان پنهان باشد. علاوه بر نکات ذکر شده نکته دیگری قابل تأمل است و آن این که در این بررسی‌ها نوعی ابراز نگرانی از پیوستن ترکیه به اتحادیه اروپا به چشم می‌خورد. نگرانی‌ای که وجه بروز خود در این بیان تلویحی می‌یابد که جایگاه ترکیه در شرق است و از این رو زبان به ملامت دولت‌مردان ترکیه گشوده که چرا در فکر پیوستن به غرب هستند. متأسفانه محافل مطبوعاتی و رسمی ایرانیان نتوانسته دیدگاه